

[א] [ערכין כג, ט זיל שיהיו]

הגהות הב"ח

[א] תוס' ד"ה אתה וכו' טוען נפקד דידך שקלמיניה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אתה וכו' הא כפי הא לביטול לקוח. עיין חולין דף נו ע"א מוס' ד"ה פלגא:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אתה. התם היה כו'. ניכר וכו' ציפנות שם ד"ה וכן וכתובות פ"ה ב' ותינוהו הא דכאן דבי"ח חיישין שמה הפקדו צעדים וכו' מוס' למטה ונראה לפרש דהא בשמעתין כו' [ב] שם ח"י משקלה כו'. ניכר וכו' מוס' ככתובות שם וציפנות קט"ו ב':

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

ונהגו בני כופרא. צעלי ספינה קרי בני כופרא לפי שזופתין אותם צופת: אגרא בשעת משיכה. נותנין אותם מיד. ואע"פ שקיבל שכרה נותן לו פגרא לכשתשכר: אטו במנהגא תליא מילתא. היכי שזקינן לכו לקבל שכר הואיל וסופו לקנותה כולה: מאוס דמסניא סניא.

דמותר דמקמי שלם עשהה דמיס מחייס אלף לחחר מיסתה יהוג מנהגא: ה"ג מאוס דמסניא סניא מנהגא: צמר שזקייהו. אחר אביהן לבית הקצרות: גופא דעובדא. שראית את מר שמואל נהוג כן שהעדת זאת בשמו הא דאזי פשיטא דלא משעתא איתמר הכי צפירוש אלף מכלל שראית אותו ונהג העדת כן: דהסוף דודא. קלחת שקורין קלדיר"א: דבני מר עוקבא. יתומים היו: שקיל ויהיב לה שקיל ושקיל לה. היה משכירה לאחרים ושקלה כשהוא מוסרה להם וחוזר ומקבלה במשקל אס חסר נחשתה משלמין לו דמי סרוגיה ויהיב ליה דמי אגר: פתחא. חסרון נחשתה. ואי כ"ד אסור להלוותן צריכות אי אגרא לא פתחא למה נותנין שכר הואיל ומקבלין עליהם השוכרין פחת נחשתה: צדיקני. ציתומים גדולים שנתמלא זקנס ואינן קרוים יתומים שרי: דהא מקבלי עלייהו חוסכא דנחשתא. פחת דמי הנחשת שנשאר כדמפשרו ואילך דכל מה דמיקלי נחשא בצרי דמיה אע"פ שמשלמין את חוסר המשקל יש פחת בנחשת הנותר בו הנשקר בצור וכל נחשת שרוק דמיו פחומים: קרוב לשכר. ט' שהיו יתומים נוטלין חלק בשכר ואין נוטלין חלק צהפסד אבל רבית ממנש לא אלף מה ששתכרו מעמיהם יתלוכו. ואע"ג דצדיקני אסור לאו רבית ממנש הוא אלף אבק רבית הוא ומדרבנן וציתמי לא גזור שלא יכלו מעמיהם להאכילם פרוטה אחר פרוטה: ויהיבין להו זוזא זוזא. לטעודת אכילתם: דהבא פריבא. גרוטאות של זהב דודאי שלו הן ואינן פקדון דלא עבדי אינשי דנפקדי דהבא פריבא בפקדון וכיון דעשיר הוא ויש לו לגבות ממנו אס יאצדו מעותיו יהיבין להו נהליה קרוב לשכר ורחוק להפסד: דמשפו ניספיה. שנסכיו שקנין אללו ואין ערעור על קרקעותיו. דמשפו כמו (ישעיה יג) על הר נשפה שאו נס ומתרגמינן על טורא שליוא: צבי דינא. צפני צ"ד שיש להם כח להפקיר נכסי המקבל אלף היתומים והתנות עמו קרוב לשכר ורחוק להפסד:

ונהגו בני כופרא אגרא בשעת משיכה פגרא בשעת שבידה תניא במנהגא אמר מילתא משום דמתניא אטו מנהגא אמר רב ענן אמר שמואל מעות של יתומים מותר להלוותן ברבית אמר ליה רב נחמן משום דיתמי נינהו ספינא להו איסורא (י) יתמי דאכלי דלאו דידהו לזילו בתר שבקייהו אמר ליה אימא לי איזו גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה ההוא דודא דבני מר עוקבא דהוה בי מר שמואל תקיל ויהיב ליה תקיל ושקיל ליה שקיל אגרא ושקיל פחתא אי אגרא לא פחתא ואי פחתא לא אגרא אמר ליה כי הא ב' אפילו בדקנני גמי שרי למיעבד דהא מקבלי עלייהו חוסכא דנחשא דכמה דמקלי נחשא בציר דמיה אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא ואמרי לה אמר רבה בר יוסף בר חמא אמר רב ששת זמעות של יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורחוק להפסד תנו רבנן קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע קרוב להפסד ורחוק לשכר חסיד קרוב לזה ולזה רחוק מזה ומזה זו היא מדת כל אדם אמר ליה רבה לרב יוסף הני זווי דיתמי היכי עבדינן להו אמר ליה מותבינן להו בי דינא ויהיבין להו זוזא זוזא א"ל והא קא כליא קרנא אמר ליה מר היכי עביד אמר ליה בדקינן גברא דאית ליה דהבא פריבא ונקטינן דהבא מיניה ויהיבין להו ניהליה קרוב לשכר ורחוק להפסד אבל דבר מסוים לא דלמא פקדון נינהו ואתי מריה יהיב סימנין ושקיל ליה אמר רב אשי תינח אי משתכח גברא דאית ליה דהבא פריבא אי לא משתכח גברא דאית ליה דהבא פריבא ניכלו זווי דיתמי אלא אמר רב אשי חזינן גברא דמשפו נכסיה ומחזינן ושבע דינא דאורייתא ולא מקבל שמתא דרבנן ויהיבין להו ניהליה בברי דינא: מתני'

ע.

מעות של יתומים מותר להלוותן ברבית. ה"מ למיפוך טיפוק ליה משום לזה דקעבד בלא תשיך (דברים כג) אלף דעדיפא פריך ח"י קסבר דלא מחייב ליה משום לא תשיך אלף כשגם המלוה מוחר: דקא מקבלי ע"ייהו חוסכא דנחשא. משמע

אע"ג דקא מקבל נותן עליה זולא ויוקרא הוה אסור משום דאחריות על המקבל אף על גב דאחריות לא הויא אלף משעת שצירה אלף דוקא משום פחת דחוסכא דנחשא שרי ליקח שכר והא דשרי לעיל (דף סט:) נמי צספינא אגרא ופגרא היינו משום דמקבל עליה לקולו הספינה שמתקלקל העץ צמים דלא משלם למשכיר אלף מה שהיא משמרת ומכאן קשה לפי ריב"ז שפירש לעיל שמוטר ליתן עיסקא למחצית שכר קרוב לשכר ורחוק להפסד כיון דמקבל נותן יוקרא חולא דא"כ למה היה צריך כאן לקבל חוסכא דנחשא לא יקבל אלף זולא ועוד דאמרין לעיל (דף סח:) ותרי מילתי צבהפסד ומילתא בצגר למה ליה למיעבד הכי ליקבל עליה הנותן זולא ולישתרי אפילו יהא כל אחריות על המקבל והא דאמרין לעיל (דף סח:) גבי חמר' אי תקפס צרשונן ומסקינן כיון שמקבל עליה יוקרא חולא קרוב לזה ולזה הוא התם שאני דמכר גמור הוא: א"ת מריה ויהיב סימנא ושקיל. מינה דהייזי שקיל ע"י סימנא *הא מני האי למימר לקוח הוא צדי ואי חיישינן דלמא מודה ליה מקבל דשלו הן א"כ דהבא פריבא נמי נישוח שמה מודה ליה וא"ת כיון דאין צו סימן למה יאמינו לו א"כ צדבר מסוים נמי נישוח שמה האגיד לו ואפילו נמי חמדי היה נאמן לומר לקוח הוא צדי דאימור מליאה אשכח או מתנה נתנו לו והא דאמר צפ' האשה שלום (צמות קטו: וסס ד"ה וכו) גבי שומעמי דטוען נפקד (ט) לדידיה שקלמניה והני אחרוני נינהו ואמרין התם אימור איתרמוי איתרמו דמשמע הא לא שכיח דמתרמי דהוה חשיב סימנא מעליא והיה נאמן המפקד להוציא מידו [א] התם היה לו למפקד עדים שהפקיד בצצית צמדה זו ועדיין נמלאו כן בצצית ואפילו לא היו עדים צדבר היה נאמן אי הוה סימנא מעליא כיון שהנפקד אינו טוען לקוחין הן צדי או שלי היו מעולם וצני ציתי האגיד לך הסימן אלף מודה שהפקיד לו אלף שאומר כמו שארע הסימן צשלך כן ארע צשלי ואע"ג דאית ליה מגו לא היה נאמן דהוי מגו צמקוס עדים ונראה לפרש דהבא חיישינן דלמא אתי מריה אחר מיתת המקבל כדאמרין צבהכותב (כתובות פה: וסס ד"ה ועוד) גבי ההוא דאפקיד כסא דכספא צי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתה מריה ויהיב סימנא אר"ג חדא דידעינן ציה צחסא דלא אמיד ועוד דקא יהיב סימנא משמע אפי' אמיד נמי כיון דיהיב סימנא שקיל ומיהו קשה כיון דאמיד הוא אמאי לא נטוען ליתמי לקוח הוא והיינו יכוילן לומר דלא טועינן לכו לקוח אלף צדצרים שהיה אביהם משתמש צחיי אלף צדצרים שלא היה משתמש בהם דומה הוא צצפקדון הם אללו ומדהרינן צסימנא אלף א"כ לא צצקת חיי לכל צני עשיירי שאדם שהיה רגיל אלסם ויודע עניינם ילך ויאגיד לאחרים דלא עיילי ונפקי צציתם סימני כסף וזהו שלהם ועוד אכתי קשה דלמה ליה הכא דאית ליה דהבא פריבא אפילו צדבר המסוים נמי אלף שיאמר צצני צ"ד צשוא שלו ונראה לפרש דהבא צצמעתין חיישינן שמה יבאו עדים שהפקדי צידו חפץ שיש צו סימן זה וכיון שצצירא עדים א"ן להם לצ"ד למנוע מלהרשות החפץ לעדים ויכירו אס הוא זה ובההיא דהכותב עיקר טעמא הוי משום דלא אמיד וכיון דלא אמיד א"ן לנו לטוען ליתומים לקוח ציד אביהן דמליאה או מתנה מילתא דלא שכיח הוה ולא טוענין ליתמי אע"ג שאביהן היה נאמן לטוען לקוח היה צדי והכי פירושו חדא דידעינן ציה דלא אמיד וצטעם זה לחודיה קני ועוד דאפילו אתי"ל דלא מהני אמיד לחודיה הא קא יהיב סימנא ויעילו שני הטעמים יחד [ב] ח"י מעיקרא לא ר"ל שהיה הטעם דלא אמיד לחודיה די אלף מתחילה לא נמכוון לומר אלף שצין שניהם יועילו והא דאמר צבוסף פ"ק דכתובות (דף יג:) גבי ארוס וארוסתו דאמר התם רב יוסף למאי נישוח לה חדא דקא מודה ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג ופריך ובהא כי לא מודה מי מכשר רבן גמליאל התם לא מני למימר שיעילו שני הטעמים דאי טעמא דהא קא מודה לא מהני לחודיה לא מהני נמי צבהדי רבן גמליאל כיון דלא מכשר אלף צבזו כשיינן אללה והכא כולן פסולין אללה לצד מארוס ולהכי פריך כי לא מודה פ"י כי לא מהני טעמא דמודה לחודיה מי מהני צבהדי טעמא דהלכה כר"ג כו':

עין משפט
נר מצוה

קא א ב מיי פ"ח מהל' מלוה ולוה ה"י אי סמנ לאון קב טוש"ט י"ד סי קטו סעיף ג: קב ג מיי"ג שם פ"ד הלכה י"ד ופ"ח מהל' נחלות הלכה א סמנ שם טוש"ט י"ד סי קס סעיף י"ח וטוש"ט ח"מ סי רל סעיף ט:

קב ד מיי"ג שם פ"ה מהל' מלוה ה"י ח סמנ שם:

קב ה מיי"ג שם פ"ה מהל' יד ופ"ח מהלכות נחלות ה"י א סמנ שם טוש"ט ח"מ סי רל סעיף ט:

קב ז מיי"ג שם פ"ה מהל' יד ופ"ח מהלכות נחלות ה"י א סמנ שם טוש"ט ח"מ סי רל סעיף ט:

לעני רש"י
קלדיר"א [וילדיר"א].
קומקום גדול.

מוסף רש"י
קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע. לשקל רבית (לעיל טד:).